

CRITERII DE EVALUARE A CREATIVITĂȚII ARTISTICE LA STUDENȚI ÎN CADRUL CURSULUI DE ARTĂ TEXTILĂ

Olimpiada ARBUZ-SPATARI, Ana SIMAC

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Evaluation is a process which stimulates training and develops creativity of students. Techniques of evaluation for definition of a creative and professional level of works in fine arts: tests, examinations, practical works. A basis of evaluation of creative abilities in fine arts is the definition of a creative level of practical works. Methods of an evaluation which help creative abilities in fine arts are offered and determined. The given methods are recommended for definition of a creative level of works on the basis of a subject of textile art.

În procesul activității plastice în domeniul artei textile, pe lângă formarea competențelor și abilităților artistice, urmărim ca obiectiv de bază sensibilizarea plastică și dezvoltarea creativității artistice la studenți. Un proces care stimulează învățarea și dezvoltarea creativității studenților este *procesul evaluării* aptitudinilor artistice și nivelului creativității. Așadar, vom determina criteriile de evaluare privind aprecierea creativității artistice la studenți.

Creativitatea artistică la studenți va fi apreciată prin aplicarea metodelor și tehnicilor de evaluare. Nivelul creativității artistice poate fi mai înalt numai în condițiile când sunt în continuare dezvoltate aptitudinile creative. Prin evaluarea aptitudinilor creative în domeniul artelor textile este apreciat și determinat nivelul creativ al lucrărilor practice. Evaluarea lucrărilor practice este efectuată la finele semestrelor în formă de teze de an, lucrări de control și expoziție-vizionare a lucrărilor practice.

Evaluarea prin *lucrări practice* este un procedeu didactic utilizat în cadrul metodelor bazate pe cercetare și acțiune [1]. Acest procedeu verifică capacitatea studenților de a aplica adecvat cunoștințele și capacitățile dobândite conform programelor de instruire, care solicită realizarea unor obiecte, experimente, grafice, desene, schițe, tehnologii specifice ale artelor textile. Evaluarea prin *lucrări practice* implică proiectarea unor activități de laborator sau de atelier care presupun unele observații, experimente, demonstrații, cercetări, procese tehnologice, artistice.

Evaluarea creativității artistice la studenți se va efectua conform anumitelor criterii care vor determina nivelul de *competențe/capacități (aptitudini) profesionale*. Astfel, criteriile de bază ale evaluării în dezvoltarea creativității artistice sunt *capacitățile, aptitudinile profesionale în elaborarea și realizarea lucrărilor de creație în arta textilă*.

Determinarea *criteriilor de evaluare* diferă semnificativ după felul cum abordăm noi evaluarea creativității. Propunem evaluarea creativității în mai multe direcții: factori ai personalității (profundimea sentimentelor, gândurilor); eleganța, autoexprimarea [2].

Creativitatea reliefează un mod de a fi, o modalitate de gândire. Ea este o aptitudine individuală, de inteligență diferită evaluată prin coeficientul intelectual. Este suficient să o antrenăm, să o cultivăm pentru ca aptitudinea creativă să devină o stare de spirit [3].

Creativitatea este un proces care constă în utilizarea *potențialului personal* cu scopul de a genera noi idei originale și utile. Persoanele creative (tineretul studios) dispun de un potențial creativ pe care îl putem dezvolta.

Menționăm principiile de dezvoltare a aptitudinilor creative: 1) *apelul la experiența personală, la diferite cunoștințe dobândite*; 2) *alocarea timpului și depunerea efortului*; 3) *adoptarea unei stări de spirit pozitiv față de sine și față de ceilalți*; 4) *încrederea în divierile uneori iraționale ale gândirii*; 5) *confruntarea soluțiilor proprii cu cele ale altora pentru a surprinde mai multe perspective în privința unei situații date* [4].

Capacitatea de a concepe noul depinde de fondul nostru de experiențe senzoriale și intelectuale. Multitudinea de cunoștințe oferă posibilitatea de a identifica noi căi de reflectare și/sau de acțiune atunci când ne confruntăm cu o situație nouă. În procesul de creație inventăm plecând de la un fond personal de cunoștințe, experiențe, emoții, proiecte: creativitatea corespunde unei transformări, unei îmbinări novatoare de elemente deja existente [5].

În procesul evaluării lucrărilor practice accentul va fi axat pe *aptitudinile specifice* pentru artele plastice. Acestea sunt considerate elemente esențiale ale personalității și servesc drept criteriu specific al *dezvoltării personalității creative*. Aptitudinile specifice reprezintă trăsăturile deosebite ale unei persoane, presupunând realizarea cu succes a activității creative. Succesul creativ rezultă din nouitatea și originalitatea, complexitatea sarcinilor îndeplinite. Aptitudinile deosebite se *evidențiază prin rapiditatea îmbinării proceselor și ideilor, prin gândirea creativă, fantezie, imaginație deosebită în procesul activității creative* din domeniul artelor plastice [6].

Personalitatea cu aptitudini specifice în artele plastice este caracterizată printr-o „sumă de trăsături”: *capacitatea de a gândi abstract, flexibilitatea gândirii, fluența ideilor, independența gândirii; sensibilitatea demonstrată în raport cu o anumită problemă care solicită soluții originale, spiritul de observație, curiozitatea epistemică stabilă; capacitatea de a proiecta scopuri pe termeni mediu și lung, urmărirea scopurilor; încrederea în sine* [7].

Aptitudinile speciale se constituie ca o rezultată a combinării componentelor: *senzoriale (acuitate vizuală); psihomotrice (dexteritate manuală, coordonare oculomotorie), intelectuale (intelență)*. Aptitudinile pentru artă implică următorii factori psihofiziologici: *acuitatea vizuală, abilitatea vizuală, abilitatea manuală*.

Componentele esențiale ale aptitudinilor artistice sunt: fixarea rapidă, precisă a imaginii vizuale, a obiectelor; capacitatea de percepere a întregului, cu o înclinare spre analiză; aprecierea corectă a abaterii liniilor de la verticală sau orizontală; analiza și reprezentarea corectă a obiectelor; aprecierea și judecată artistică [8].

Aptitudinile specifice au un rol esențial în structurarea creativității artistice, completând aptitudinile generale. Vom menționa câteva mai importante: *capacitatea de percepere a aspectelor spațiale; simțul proporțiilor, bogata imaginație, memoria tonală, memoria vizuală*. Aptitudinile speciale pot fi valorificate prin exercitare, prin antrenament permanent, abilitățile fiind perfecționate prin exercițiu [9].

Înșușirile specifice ale maestrului în artele plastice, după Gabriela Popescu, sunt: calitățile senzoriomotorii implicate; spiritul de observație, acuitatea vizuală, simțul luminii și al culorii, simțul proporției, al ritmului, al formei și al volumului; abilitățile motrice; dexteritatea manuală, buna coordonare a văzului și auzului; precizia și rapiditatea în mișcările mâinii; abilitățile intelectuale – coeficientul de inteligență, imaginație bogată; însușirile afective, motivaționale și caracteriale: pasiunea față de artă, sensibilitatea, perseverența și puterea de muncă [10].

Înșușirile specifice artelor plastice sunt în corelație cu aptitudinile specifice creative prin factorii care ridică și dezvoltă nivelul creativ al lucrărilor din domeniul artelor plastice (Fig.1).

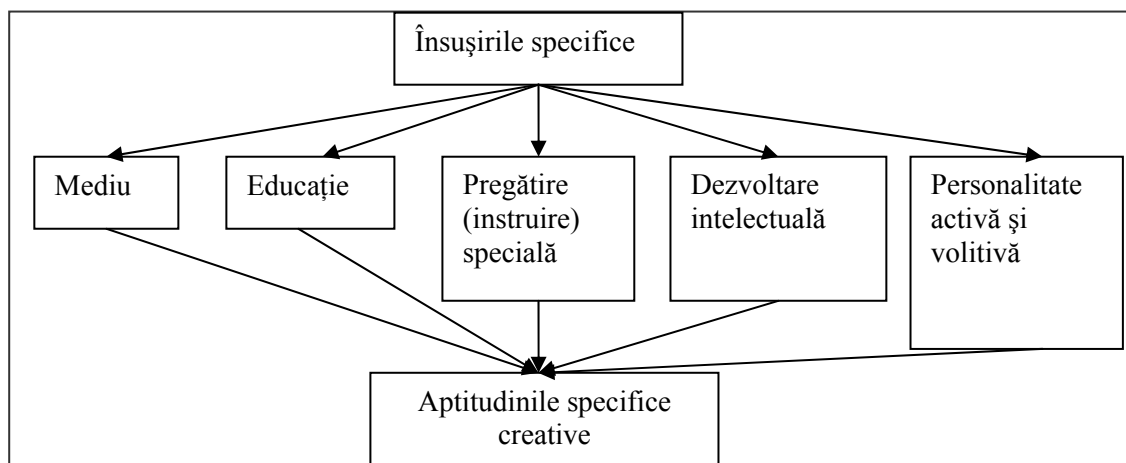

Fig.1. Înșușirile specifice artelor plastice în corelație cu aptitudinile specifice creative.

J.P.Guilford și Ellis Paul Torrance în cercetările științifice propun evaluarea nivelului de creativitate al unei lucrări plecând de la patru criterii de bază: *fluiditatea, flexibilitatea, originalitatea, elaborarea*. *Fluiditatea* reprezintă evaluarea ideilor unei categorii. *Flexibilitatea* este capacitatea de a propune idei din categorii diferite. *Originalitatea* reprezintă caracterul a ceea ce este mai puțin frecvent sau deosebit. *Elaborarea* trimite la nivelul de concretizare sau la bogăția detaliilor folosite pentru a descrie o idee [11].

Pentru a determina nivelul creator al lucrărilor studenților executate la cursul de artă textilă, am stabilit următoarele capacități (aptitudini specifice): *capacitatea de elaborare, sensibilitatea la probleme, originalitatea.*

Capacitatea de elaborare: studierea și selectarea informației; capacitatea de organizare a procesului creativ; selectarea elementelor limbajului plastic, ornamentelor; capacitatea de elaborare a formelor creative; elaborarea compozițiilor inedite, originale.

Sensibilitatea la probleme: realizarea problemei creatoare se desfășoară la nivelul procesului creator: abilitatea de a descoperi noul; observarea sau sesizarea problemei; acumularea materialului vizual (informare, sinteza a informațiilor).

Originalitatea: originalitatea compozițională; originalitatea în elaborarea formelor creative, originalitatea în aplicarea creativă a elementelor limbajului plastic; originalitatea cromatică și acromatică; originalitatea tehnologică în prelucrarea materialelor textile, originalitatea în expresivitatea plastică.

Realizarea creativă a lucrărilor în domeniul artelor textile este determinată de mai mulți factori: *organizarea creației* (cu limbajul ei specific, elaborarea formelor, a ritmurilor specifice, a ritmului psihic), *condițiile impuse de reprezentarea artistică în selectarea și prelucrarea materialului vizual și informațional* [12].

Condițiile pentru dezvoltarea creativității artistice la studenți sunt: *utilizarea mai multor tipuri de informații; implicarea unui ansamblu de atitudini și aptitudini; necesitatea unui nivel minim de inteligență (95-100 GI), esențiale fiind aptitudinile speciale.*

Pentru a ridica nivelul creativ în elaborarea și executarea lucrărilor plastice din domeniul artelor textile se cere a fi folosite patru tipuri de informații stocate care pot fi reactualizate prin intermediul unor noi conexiuni (importante în arta textilă): *informații figurale sau senzorial-perceptive care includ informații vizual-figurative; informații semantice; informații simbolice; informații comportamentale* [13].

Dezvoltarea *creativității artistice* în domeniul artelor textile la studenți va fi examinată prin cercetarea anumitelor niveluri superioare de creativitate: *creativitatea intuitivă, creativitatea expresivă, creativitatea productivă-inventivă, creativitatea inovativă* (Fig.2).

Dezvoltarea creativității artistice			
Nivelul I Creativitatea intuitivă	Nivelul II Creativitatea expresivă	Nivelul III Creativitatea productiv-inventivă	Nivelul IV Creativitatea inovativă
Atitudinea, interesul, străduința, dar nu abilitatea sau calitatea produsului creativ	Dezvoltarea aptitudinilor creative. Contribuția personală la crearea lucrărilor este destul de redusă	Dobândirea unor abilități utile pentru domeniul specific al artelor textile	Găsirea unor soluții noi, originale Optimizarea aptitudinilor creative
Manifestarea liberă și spontană în elaborarea compozițiilor creative	Elaborarea compozițiilor creative-intuitive Compozițiile nu sunt elaborate la nivel conștient	Capacitatea de a realiza compoziții creative cu aplicarea elementelor limbajului plastic	Elaborarea compozițiilor creative în mod original, individual
Aplicarea elementelor limbajului plastic la nivel intuitiv	Studierea elementelor limbajului plastic	Aplicarea conștientă a elementelor limbajului plastic	Aplicarea creativă a elementelor limbajului plastic
Studierea tehnologiilor de bază în domeniul artelor textile	Tehnologiile de bază în artă textilă se aplică la nivelul probelor tehnologice	Aplicarea tehnologiilor textile de bază în procesul elaborării compoziției creative	Executarea tehnologiilor de bază în arta textilă la nivel profesionist

Fig.2. Etapele dezvoltării creativității artistice la studenți.

În procesul dezvoltării creativității artistice vom examina și determina nivelurile de creativitate: *creativitatea intuitivă* – la acest nivel important este comportamentul, interesul, rezolvarea problemei creative la nivel intuitiv; *creativitatea expresivă* – la acest nivel se studiază materialul propus, dezvoltarea aptitudinilor creative; *creativitatea productiv-inventivă* – dezvoltarea abilităților specifice artelor plastice, capacitatea de a

realiza compoziții creative cu aplicarea elementelor limbajului plastic; *creativitatea inovativă* – elaborarea compozițiilor creative în mod original, individual, aplicarea conștientă a elementelor limbajului plastic. Aprecierea creativității studenților se efectuează prin evaluarea *produsului creativ* care este executat în procesul activității *predare-învățare-evaluare*.

Evaluarea formativă în cadrul cursului de artă textilă:

- studierea literaturii de specialitate;
- selectarea materialelor ilustrative;
- determinarea limbajului plastic pentru realizarea lucrării creative.

Evaluarea continuă în cadrul cursului de artă textilă se efectuează pe parcursul semestrului/anului de studii prin următoarele etape:

- nivel creativ în procesul aplicării elementelor limbajului plastic;
- nivel creativ în elaborarea compozițiilor;
- nivel creativ în procesul executării compozițiilor;
- aprecierea nivelului creativ în procesul aplicării tehnologiilor de bază ale imprimeului artistic;
- prezentarea și evaluarea *lucrărilor practice* la expoziții-vizionări.

Evaluarea lucrărilor executate de studenți se efectuează prin următoarele etape specifice artelor plastice și, în special, artelor textile:

- studierea elementelor limbajului plastic;
- aplicarea elementelor limbajului plastic la nivelul conștient;
- elaborarea compozițiilor;
- studierea tehnologiilor de bază ale baticului;
- executarea compozițiilor creative în tehnologiile de bază ale imprimeului artistic la nivel profesionist.

Evaluarea finală – examinarea lucrărilor de creație spre vizionare. Sunt apreciate nivelurile creative și cerințele plastice și creative ale lucrării.

În procesul cercetării *evaluării creativității artistice* la studenți putem menționa utilizarea echilibrată a anumitelor acțiuni în funcție de *obiectivele educaționale* [14]:

- evaluarea axată pe informațiile acumulate (cunoștințe) - evaluarea centrată pe capacități;
- evaluarea formală (testarea, verificarea) - evaluarea informală (observarea comportamentului elevilor), autoevaluarea;
- evaluarea sumativă (cu valoare de sancțiune) - evaluarea formativă;
- evaluarea achizițiilor din domeniul cognitiv - evaluarea obiectelor produse în plan atitudinal și psihomotor;
- evaluarea cunoștințelor, priceperilor și capacităților - evaluarea activităților practice și experimentale;
- evaluarea desfășurată pe baza „experienței profesorului” - evaluarea centrată pe obiective.

Avantajele evaluării continue sunt următoarele [15]:

- înțelegerea interacțiunii dintre predare, învățare și evaluare;
- creșterea motivației elevilor și profesorilor în procesul de învățare și instruire;
- dezvoltarea unor capacități (creative) care pot fi transferate de la o disciplină la alta (rezolvarea de probleme, metoda investigației);
- posibilitatea evaluării acelor cunoștințe, capacități care nu pot fi măsurate adecvat în cadrul unui test scris;
- posibilitatea evaluării efectelor în plan afectiv care, împreună cu achizițiile din domeniul cognitiv, dau măsura dezvoltării personalității elevului.

În studiul propus am determinat *criteriile de evaluare* a creativității artistice la studenți în cadrul cursului de artă textilă: *fluiditatea, flexibilitatea, originalitatea, elaborarea*. Am determinat capacitățile (aptitudini specifice): *capacitatea de elaborare, sensibilitatea la probleme, originalitatea*. În procesul dezvoltării creativității artistice sunt precizate *nivelurile creativității; metodele evaluării creativității artistice; obiectivele educaționale; avantajele evaluării continue*.

Cercetarea noastră demonstrează că evaluarea creativității artistice are un rol deosebit. Profesorul evaluează creativitatea studenților urmărind progresul acestora și identificând dificultățile lor de învățare, elaborează metode specifice ale dezvoltării creativității artistice adaptate posibilităților diferite de învățare.

Referințe:

1. Cristea Sorin. Dicționar de termeni pedagogici. - București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 1998, p.161.
2. Predarea și învățarea creativă / Marilyn Fryer. Editat cu sprijinul Fundației Soros-Moldova, Programul Modernizarea Învățământului Umanist, p.28.
3. Bouillierce Brigitte, Carre Emmanuel. Cum să ne dezvoltăm creativitatea (Ghidul ideilor de succes) / Traducere de Iulian Moga. - București: Polirom, 2002, p.14.
4. Ibidem, p.15.
5. Ibidem, p.16.
6. Roșca Alexandru. Creativitatea generală și specifică. - București: Editura Academiei Române, 1981, p.114.
7. Manual de creativitate / V.Dulgheru, L.Cantemir, M.Carcea. - Chișinău: Editura „Tehnica-Info”, 2000, p.24.
8. Popescu Gabriela. Psihologia creativității. - București: Editura Fundației Române de Mâine, 2004, p.33.
9. Ibidem, p.82.
10. Ibidem, p.84.
11. Bouillierce Brigitte, Carre Emmanuel. Op. cit., p.26.
12. Cunoașterea și creația artistică cu referiri speciale la artele plastice. Editura Cybela, 2000, p.17-18.
13. Popescu Gabriela. Op. cit., p.84.
14. Stoica Adrian, Musteață Simion. Evaluarea rezultatelor școlare. Ghid metodic. - Chișinău: Lumina, 1997, p.102.
15. Ibidem.

Bibliografie:

1. Cerghit Ioan. Instrumente de instruire alternative și complementare (Structuri, stiluri și strategii). Educația XXI. - București: Editura Aramis Print, 2002. - 319 p.
2. Evaluarea studenților: strategii și metode. Ministerul Educației și Tineretului al Republicii Moldova, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”. - Chișinău, 2006. - 168 p.
3. Evaluarea studenților în contextul procesului Bologna, Programul Tempus, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”. - Chișinău, 2006. - 110 p.
4. Hubenco Teodora. Metode complementare de evaluare la arta plastică // Univers Pedagogic. - Nr.2(10). - 2006. - P.76-79.
5. Metodologia cercetării și creativității psihopedagogice / D.Patrașcu, L.Patrașcu, A.Mocrac. - Chișinău: Știința, 2003. - 243 p.
6. Crețu Romeo Zero. Evaluarea personalității (modele alternative). - București: Polirom, 2005. - 237 p.

Prezentat la 28.02.2008